

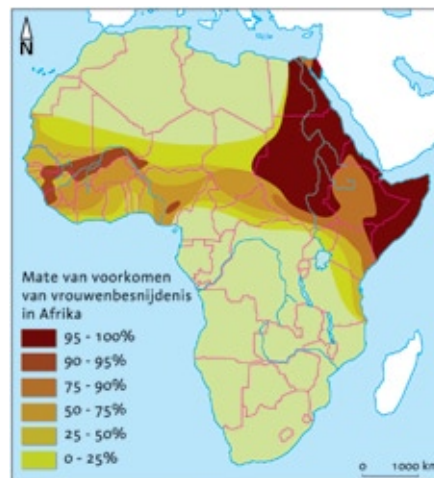
NIET LIEGEN, *maar de strijd aangaan*

Vrouwenbesnijdenis is gemeengoed in Soedan. Tegelijkertijd is het een groot taboe. Mensenrechtenactiviste Amna Hassan zet zich nu drie decennia in om het eeuwenoude gebruik uit te bannen. De eerste tekenen zijn hoopvol.

Met velen zijn ze niet, maar ze zijn er wel. Moeders die hun dochters behoeden voor het eeuwenoude ritueel waarbij de clitoris, of een deel ervan, wordt weggesneden. Bedoeld om haar kuisheid te bewaren. Een feestelijke gebeurtenis voor familie en vrienden. Voor het jonge meisje dat de 'behandeling' ondergaat, zijn de gevolgen een stuk minder florissant. Plassen en menstrueren worden pijnlijk. En afhankelijk van het type 'ingreep' kunnen de gevolgen dodelijk zijn.

In Soedan is een levendige discussie over vrouwenbesnijdenis, in het Westen 'genitale verminking' genoemd. Activiste dr. Amna Hassan, zelf besneden, zet zich in voor een totaal verbod. Ze werd zelf wakker geschud toen haar zusje veel pijn leed na diens besnijdenis. Hassans strijd begon in de jaren zeventig. Haar eerste debatten waren op de universiteit van Khartoem. Hier werd het mogelijk om over de schadelijke gevolgen te praten, omdat vrouwen er in het dagelijks leven hinder van ondervonden. Hassan zag het onderwerp langzamerhand ook binnen de elite van Khartoem én in religieuze kringen bespreekbaar worden.

Tegenwoordig is ze een graag geziene debatter op tv. Ze schuwt het gesprek met gezaghebbende imams niet. Hebben zij oren naar haar boodschap? Hassan: „Het ligt allemaal heel gevoelig. Paradoxaal genoeg praten we niet expliciet over seksuele organen. Mijn insteek is daarom de focus te leggen op het wetenschappelijke nut van deze organen en de complicaties die kunnen optreden bij een besnijdenis.” Hassans ervaring is dat het lastig debatteren is met mensen die ervan overtuigd zijn dat dit dient te gebeuren in naam van het geloof. Om hen weerwoord te bieden, reisde ze naar andere islamitische landen om nu eens eindelijk te weten te komen of vrouwenbesnijdenis een religi-

euze verplichting is, zoals de plaatselijke geestelijk leiders haar willen doen geloven. Ze stak onder meer haar licht op in Cairo, bij de gezaghebbende Al Azhar Universiteit. De Egyptische geleerden verzekerden haar dat het geen religieus gebod is (zie kader), sterker nog: het is in de bronnen nergens terug te vinden.

Maar of het huidige Soedanese parlement zich daar iets van aantrekt, valt te bezien. Waar een jaar geleden de Soedanese regering een totaal verbod afkondigde, is het kabinet er nu van terug gekomen. De Islamic Fiqh Academy, een adviesorgaan, maakte onderscheid tussen infibulatie (extreme vorm) en de zogenoemde Soenna-ingreep. Mensenrechtenorganisaties, waaronder die van Hassan, reageerden geschokt

◀ Dr. Amna Hassan

en vrezen dat er een aanmoedigende werking van uitgaat. „Door de Soenna-ingreep te legaliseren moedig je ook andere vormen van mutilatie aan. Je kunt onmogelijk alle meisjes controleren. Bovendien is dit een duidelijke schending van mensenrechten en de rechten van het kind. Ook druist het in tegen de juridische internationale regels waar Soedan zich aan heeft gecommitteerd én de Soedanse grondwet.”

Werk aan de winkel dus voor Hassan. Ze lobbyt onvermoeibaar met haar organisatie SNCTP. Ze krijgt daarbij internationale steun. De laatste tien jaar ook van ICCO. Naast de politiek probeert ze ook burgers bewust te maken en ja, óók mannen. De jeugd, vaders, religieuze leiders en wetgevers worden geïnformeerd via dorpsbijeenkomsten. Op hun beurt beïnvloeden zij de moeders, grootmoeders (die vaak een sterk stempel op de gezinnen drukken) én vroedvrouwen die de besnijdenis vaak uitvoeren. Samen met andere ngo's, waaronder UNICEF, heeft Hassan gezorgd dat het onderwerp een plek in de schoolboeken heeft gekregen. „De vraag is dan weer wel hoe de onderwijzer het onderwerp behandelt. Maar goed, het is een begin.” Op pan-Afrika niveau participeert SNCTP in het Inter-African Committee on Traditional Practices. Oeganda, Eritrea en Egypte banden de schadelijke praktijk al uit, althans wettelijk.

Terug naar Soedan. Hebben de dorpsbijeenkomsten van Hassan eigenlijk wel effect? „Moeizaam, want we hebben te maken met een diepgewortelde traditie. Op elke groep van twintig vrouwen, zijn ongeveer 4 vrouwen ontvankelijk voor mijn boodschap. Maar de vraag is of zij de druk van de

samenleving kunnen weerstaan. Op vrouwen die niet besneden zijn, rust een stigma, namelijk dat ze onzedelijk zijn. Nou, zie dat soort vrouwen maar eens aan een

huwelijkspartner te helpen, denken ze dan. Wat frappant is, is dat uit onderzoek blijkt dat veel mannen de voorkeur geven aan een niet-besneden vrouw. Dus het is een misvatting te denken dat ze worden uitgestoten.”

Wie zijn dat dan, vrouwen die hun dochter niet laten besnijden? Volgens Hassan zijn dit vrouwen die gestudeerd hebben en zich in hogere sociale kringen begeven. Maar ook zij ontkomen niet aan de sociale druk, signaleert Hassan. „Het komt voor dat zo'n moeder dan wel een besnijdenisfeest geeft, terwijl haar dochter helemaal niet besneden is. Dan zeg ik: niet liegen, maar gewoon zeggen dat je je dochter niet wilt mutileren. Ook de man die straks met je dochter trouwt, moet het weten.” ■

Wat is vrouwenbesnijdenis?

Het verwijderen van de clitoris en andere genitaliën. Deze ingreep wordt in westerse landen, in tegenstelling tot mannenbesnijdenis, gezien als verminkend, misdadig en vrouwonwaardig; vandaar de benaming genitale verminking ofwel Female Genital Mutilation (FGM). Binnen de internationale gemeenschap wordt FGM gezien als schending van de mensenrechten van meisjes en vrouwen. Omdat de ingreep vrijwel altijd op kinderen tussen vier en zes jaar oud wordt uitgevoerd, is FGM een aantasting van de rechten van het kind aangaande gezondheid, veiligheid en lichamelijke integriteit.

Waarom doen ze dat eigenlijk, vrouwen besnijden?

Om maagdelijkheid en daarna huwelijks trouw te garanderen.

Wat zijn de gevolgen voor deze vrouwen?

Urine en menstruatie kunnen slechts door een kleine opening het lichaam verlaten en zorgen dus voor de nodige complicaties. Bevallingen zijn risicovol, met hogere moeder- en kindersterfte.

Om hoeveel vrouwen gaat het?

Volgens cijfers van de Wereld Gezondheids Organisatie lopen alleen al in Afrika elk jaar zo'n drie miljoen meisjes het risico besneden te worden.

Islam en vrouwenbesnijdenis: hoe zit dat?

FGM werd in pre-islamitische tijden toegepast en is tegenwoordig veelvoorkomend onder zowel islamitische als christelijke Soedanezen. Ook in niet-islamitische landen vindt vrouwenbesnijdenis plaats, zie kaart. Desalniettemin beroepen sommige geestelijk leiders zich wél op de islam. Echter, geleerden van de gezaghebbende Al Azhar Universiteit in Caïro zijn het erover eens dat God een functie voor elk deel van het menselijk lichaam heeft bedacht. Het is dus niet gewenst dat de mens hieraan tomt. Voorstanders beroepen zich vaak op mannenbesnijdenis dat islamitisch gezien wel een aanbeveling is. Maar die vergelijking gaat niet op, want bij mannenbesnijdenis wordt slechts de voorhuid verwijderd, en niet de gehele penis, aldus de geestelijken van Al Azhar.

Vindt u ook dat vrouwen als dr. Amna wel wat steun kunnen gebuiken? Door de sleutelhanger te kopen, steunt u vrouwen in ontwikkelingslanden die strijden voor meer kansen en bescherming van vrouwen. Ga naar www.vrouwenstaansterker.nl

